

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

TARTALOM

Dr. Imre Lajos: Karácsonyi ünnepl konceptus. — EGYHÁZUNK MUNKÁJA.
T. S.: A romániai magyar ref. zsinat. —
Ifj. Farkas Jenő: Az ákosfalvi lelkész nagyhat. — MULT ÉS JELEN. Biró S.:
Gusztáv Adolf és I. Rákóczy György. —
B. S.: Követendő példa. — Tavasz S.:
A katolikus és református dogmatika. —
KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM. —
KRÓNKA.

Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből

Kiadják az erdélyi ref. egyházkerület kolozsvári theol. Fakultásának tanárai

Megjelentek:

1. sz. Dr. Gönczy Lajos: A református egyház kultusza — — — — — 20'—
2. sz. Dr. Tavaszy Sándor: A Kijelentés feltétele alatt — — — — — 40'—
3. sz. Dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek — — — — — 20'—
4. sz. Dr. Tavaszy Sándor: A dialektikai theologia problémája és problémái — 20'—
5. sz. Maksay Albert: Az exegesis problémái. — — — — — 25'—
6. sz. Dr. Gönczy Lajos: Az igehirdetés tényezői. — — — — — 25'—
7. sz. Dr. Tavaszy Sándor: A theologiai irányok átértékelése. (A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója.) — — — — — 35'—
8. sz. Dr. Imre Lajos: A Kijelentés és a pedagógia. — — — — — 35'—
9. sz. Dávid Gyula: Kálvin gazdasági etikája. — — — — — 20'—
10. sz. Dr. Tavaszy Sándor: A szociális és gazdasági törekvések theologiai megítélése. (A szociálizmus, kommunizmus). — — — — — 35'—
11. sz. Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai theológiának a Kijelentésről szóló dogmatikai tanításai. — — — — — 25'—

Megrendelhetők az „IFJÚ ERDÉLY” kiadóhivatalában (Cluj-Kolozsvár, Ref. Theologia.)

Megjelení!

Megjelení!

Vallásos estélyek, vallásos összejövetelek,
stb. alkalmaira kiadott

Vallásos műdalok első sorozata.

A gyűjtemény szólóra irt s illetve alt kísérettel ellátott
11 művészi jellegű egyházi éneket tartalmaz.
Mindenik énekhez zongorakiséret is van írva.

A dalgyűjtemény ára **portómentes** küldéssel: **60 Lei.**

Megrendelhető az

„Ifjú Erdély” kiadóhivatalában:
Kolozsvárt, Ref. Theologia.

MEGJELENT

DR. TAVASZY SÁNDOR:
REFORMÁTUS KERESZTYÉN DOGMATIKÁJA

Előfizetési ára 200 lei, bolti ára 250 lei. Megrendelhető az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj-Kolozsvár, Ref. Theol.

KÁLVINISTA VILÁG

SZERKESZTI: Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

VI. ÉVFOLYAM

1932. DECEMBER 1.—15.

23.—24. SZÁM

Karácsonyi ünnepi konceptus.

Megbízólevél a legátusok számára.

Kedves Atyámfiai!

Krisztus Urunknak áldott születése napja és ünnepe a mi világunkat sohasem találta ilyen zilált, háborgó, nyomorúságokkal telt állapotban, mint ma. A karácsonyi öröm, mintha messze szállott volna ebből a világból s helyet adott volna mindenütt a kétségbeesésnek, reménytelenségnek és fájdalomnak. A fény, ami a bethlehemi mezőre leszálló angyalokat vette körül, sötétséggé változott a szívekben, a gyűlölet, testvérharag és nyomorúság sötétjévé, mely mint nehéz köd ül a lelkek felett. Hajdan királyok és pásztorok együtt térdeltek a megszületett Megváltó bölcsőjénél, s mindegyik ajándékot vitt Neki, ma ellenségeskedés, irigység, elnyomás, gőg uralkodik a lelkeken s az emberek ökölbesorított kézzel huzalkodnak azok felett a javak felett, melyeket Isten azért adott, hogy Neki vigyék hódolatteljes áldozatul. Régen a boldog üzenet hallásának együtt örvendezett a föld és ég, ma van, ahol megakadályozzák az üzenet hirdetését s vannak lelkek, melyek gúnyolódva és kiábrándulva fordulnak el, mikor arról hallanak.

De mindezek dacára és épen ezért, hangoznia kell ennek az üzenetnek. Mindezek dacára van karácsonyi öröm, van karácsonyi fény és a Megváltó megszületett s eljött erre a világra, hogy e szomorú, bűnben és nyomorban élő emberiségnek váltásgot és szabadulást hozzon. S minél sötétebb a kilátás, bizonytalanabb az élet, reménytelenebb a jövő: annál melegebben dobog fel minden szív, mely igazán várja a szabadulást, s mely e szabadulást Krisztustól várja.

Ezért hirdetjük ma is a Krisztus eljövetelét, a karácsonyi fényt, örömet, békességet minden léleknek, aki a jelenvaló világ nyomorúságai között meg akarja látni a hozzánk Krisztusban lehajló Isten áldott atyai arcát, aki e világ mulandó vigasztalásai és csalódásai között a változhatatlan, kegyelmes, ígéreteihez hűséges Istent keresi.

Hirdetjük, hogy *az Ige testté lett*, hogy Krisztusban Isten kegyelme öltött testet, felvette nyomorúságos életünk formáját, hogy beteljesítse azt, amit Isten öszüléinknek ígért: hogy megemlékezik rólunk és megszabadít a kárhozat hatalmából.

Hirdetjük, hogy mindazok, akik Hozzája ragaszkodnak és Őt várják, *megláthatják az Ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét* a földi élet háborúságai között is, amely dicsőség nem hasonlítható semmiféle emberi dicsőséghez, s amely mellett elhalványul és megsemmisül minden emberi hatalom. Hirdetjük, hogy *Ő teljes kegyelemmel és igazsággal*, igazsággal, amely nem tűri a bűnt, mely ellensége minden gonoszságnak, nyomorúságnak, betegségnek, halálnak, s igazságának érdemét terjeszti ki mindazokra, akik Benne hisznek. Kegyelme bőségéből élünk mindennap, míg e föld vándorutjain járunk, s e kegyelemhez lehet folyamodnia mindenkinek, aki igaz békességet: az Istennel való békességet keres ezen a földön.

Ezeket hirdetjük, *nem emberi bölcsesség hitető beszédeivel*, hanem annál a megbízásnál fogva, mellyel Krisztus követségében járva, kérünk mindenkit: *béküljete meg Istennel* azzal a békességgel, melyet szent Fiaiban ezen a napon szerzett nekünk. Így veszték *az Ő teljességéből kegyelmet kegyelemért* az Ő dicsőségére.

Theol. Fakultásunk nevében áldott és békés karácsonyi ünnepeket kívánok nektek.
Kolozsvár, 1932. karácsony havában

Dr Imre Lajos,
az erdélyi református egyházkerület kolozsvári Theologiai Fakultásának igazgatója.

EGYHÁZUNK MUNKÁJA

A Romániai Magyar Református Zsinat

II-ik ülészak

1932. november 14.—21. napjain.

A romániai magyar református egyház törvényhozó és legfőbb intézkedő hatósága végre, Isten kegyelméből, ismét együtt lehetett és nyolc napon át foglalkozhatott egyházunk legfőbb alkotmányi, liturgiai és egyházfegyelmi kérdéseivel.

A zsinati ülések tárgyát képezte elsősorban az egyház alkotmányáról, szervezetéről és kormányzatáról szóló I. törvénycikk tervezete, amelyet az ennek elkészítésére rendelt egyházalkotmányi zsinati bizottság, második átdolgozásban terjesztett a teljes zsinati gyűlés elé. A zsinat további tárgyai voltak a) az istentiszteleti rendtartásról; b) a lelkész-szentelésről és c) az egyházfegyelemről szóló elnöki előterjesztések.

Sorrend szerint, először a lelkész-szentelésről szóló elnöki előterjesztést tárgyalta a zsinat. Ez a kérdés bár a II. törvénycikkbe tartozik, a zsinati elnökség szükségesnek tartotta azt már most előterjeszteni, tekintettel arra, hogy a jelenlegi körülmények között igen sok teljes képesítésű lelkész hosszú ideig nem tud végleges alkalmazást nyerni, tekintettel továbbá arra is, hogy egyes állampolgári vonatkozásokban, például a katonai szolgálat alól való mentesség tekintetében a lelkészi felszentelés igazolása döntő fontosságú. Ezeknek a szempontoknak a tekintelbevételeivel javasolta az elnökség, hogy mindazok, akik teljes lelkészi képesítést nyertek, a legközelebbi egyházkerületi közgyűlés által tartott ünnepélyes istentiszteleti szertartás keretében lelkészi esküt tesznek és lelkésszé szenteltetnek. — A javaslat ellen több felszólalás hangzott el, azaz az indokolással, hogy ellentétben áll az eddig kifejtett gyakorlattal és felmerült az az aggodalom is, hogy nem lesz-e káros hatású, ha valaki felszentelt lelkész rendes lelkészi állás nélkül marad. A zsinat azonban megnyugodott abban, hogy az ilyen rendes lelkészi állás nélkül maradt felszentelt lelkészek részére is meg lesz a mód, hogy a lelkészi karba felvétesse, tehát egyházi hatóság alá tartozók lesznek. A zsinat a javaslatot elfogadta azaz a kiegészítéssel, hogy a segédlelkészekről is u. n. szolgálati esküt kell bevenni. A zsinatnak ez a határozata merőben helyes, mert a dolog természete szerint a felszentelésnek meg kell előznie a lelkészi állásba való beiktatást.

Az egyházfegyelem kérdése következett ezután, amelyre nézve a zsinat azt a határoza-

tot hozta, hogy utastíja az egyházi törvénykezelésről szóló törvénycikk tervezetének előkészítésére kiküldött bizottságot, hogy az egyházi fegyelmezés mikéntjét és annak módozatait úgy a törvénykezést megelőző, mint azzal együttthaladó és összekapcsolódó vonatkozásaiban a törvényjavaslatba dolgozza bele. — Ez a határozat tehát azt a nagyon súlyos feladatot rója a törvénykezésről szóló javaslat elkészítésére kiküldött bizottságra, hogy két törvénykezési eljárást, a spirituális bírói hatalom és a jogi bírói hatalom gyakorlását egy törvénykezési rendszerbe, tehát egyetlenegy egyházi judikaturába dolgozza bele. Egyike a legsúlyosabb feladatoknak, amely a bizottságra és majdan a zsinatra vár, hogy ezt a kettőt együtt oldja meg.

Ezek után következett az I. törvénycikk tárgyalása, amely négy egész napot vett igénybe (nov. 15-től—18-ig). Ennek a tárgyalása kapcsán hosszabb vita fejlődött ki mindjárt az egyház neve, meghatározása felett, felmerült az a követelés, hogy érvényesíttessék a kollegiális principium, amely a református egyházalkotmánynak a sajátos vonása. A javaslat szerint, a református egyház „magában foglalja a református vallást követő összes egyháztagokat“, javasoltott ehelyett a régi és helyesebb fogalmazás, mely szerint a református egyház magában foglalja az összes egyházközsegeket. A zsinat a javaslat eredeti szövege szerint határozott s ezzel bevezetett egyházalkotmányunkba a református egyházalkotmánytól idegen kongregacionális elvet. — Ennek kapcsán elutasította azt a javaslatot is, hogy fejeztessék ki a névbe, hogy egyházunk az apostoli egyház örökösének vallja magát, pedig ennek a megállapítása adott volna alapot ahhoz, hogy egyházalkotmányunk presbitérium alkotmánynak tekintessék és ez fejezte volna ki az apostoli egyházzal való folytonosság gondolatát. Hosszabb vitát idézett elő a javaslat 13. §-a, amely szabad utat engedett volna az egyházi tisztviselők egyesületi szervezkedésének. Különösen a sepsi egyházmegye képviselőjében Kiss Albert harcolt ez ellen az elv ellen s követelte, hogy a hivatalosan megszervezett értekezletek szolgálják az egyházi tisztviselők (tanítók, tanárok, lelkipásztorok) szellemi és általános egzisztenciális érdekeit. A zsinat a kérdést nagyon alaposan megfontolván, elhatározta, hogy azt a merőben az egyház testéhez tartozó értekezletek formájában oldja meg, tehát az egyesületi szervezkedés lehetőségének tervét elejtette. — Alapos és különösen a zsinat jogásztagejai által folytatott magas színvonalú vitát idézett elő a jogi személyiségek kérdése. — Elutasította a zsinat a nőknek lelkésszé és gondnokká választásának a gondolatát. — Alaposan megvitatta a zsinat a presbitériumok hatáskörének, valamint az egyházi tisztviselők választásának kérdéseit. — Hosszabb vita folyt

a püspökszentelés kérdése felett, az egyházkerület jog- és hatáskörének a kapcsán. A vita azzal végződött, hogy a zsinat az I. t. c. megfelelő helyén törülte a „püspökszentelés“ kifejezést és a „püspökbeiktatás“ kifejezést fogadta el. Ezzel — úgy látszott — a zsinat döntött is, másnap azonban az istentiszteleti rendtartás kapcsán ismét visszahelyezkedett a püspökszentelés merőben pápistás gondolatára. Így jött létre az a visszás helyzet, hogy az alaptörvény nem tud püspökszentelésről, az istentiszteleti rendtartás mégis szabályozza a püspökszentelést.

A zsinat hatodik napján került tárgyalás alá az istentiszteleti rend szabályozásának kérdése. A javaslat a rendes homolétikai istentiszteletre nézve két típust ajánlott, azzal, hogy a kettő közül a gyülekezetek szabadon választhatnak. Az egyik típus szerint az istentiszteletet a lelkész vezeti és a bűnvalló ima és a hitvallás az istentisztelet önálló alkotó részei, a prófétai imádsággal és a bibliaolvasással együtt. A másik típus szerint a lelképásztor nem vezeti az istentiszteletet, a bűn- és hitvalló imádság, a régi gyakorla szerint beleolvad a prófétai imádságba, amelyet azonban megelőz a bibliaolvasás. — A zsinat mind a két típust elfogadta és a gyülekezetekre bízta, hogy a kettő közül melyiket vezetik be. Ezzel elejtetett az *egységes* istentiszteleti rendtartást és szentesített a fennálló helytelen gyakorlat, abban t. i., hogy egyik gyülekezetben a tiszta

kálvini rend szerint, a másokban pedig az eddigi megalkuvó rend szerint folyik az istentisztelet. Haladás csak annyiban mutatkozik, hogy ez utóbbiban is szóhoz jut a bibliaolvasás, mint önálló alkotórész. — Egyebekben a zsinat a javaslat értelmében döntött.

A hetedik és nyolcadik napon a törvénycikk és az istentiszteleti rendtartás harmadik olvasása történt meg.

A zsinatról meg kell állapítanunk, hogy minden tag nagy odaadással vett részt az alkotó munkában. Éber figyelemmel őrködött mindenki minden kérdés felett és csüggett azon a vágyakozáson, hogy minél jobb munkát végezzen egyházunk jövődjére részére. A tagok közötti kapcsolat egész idő alatt melegebbé és mélyebbé vált; elmondhatjuk, hogy Lélek által teremtett egységgé forrott a zsinat. Nem leplezhetjük azonban azt a megállapításunkat sem, hogy a tagok nagy többsége előtt valamint a javaslatok előtt is még mindig túlnyomóan a jogi és adminisztrációs egyház képe lebegett és igen sok esetben az ezeknek megfelelő szempontok döntöttek. Mégis történt bizonyos haladás a lelki egyház képe felé s a belmissziós gondolat igen sok vonatkozásban érvényre jutott. Mindenesetre az új törvényes keretek a református keresztyén élet részére sok új lehetőséget nyitnak és biztosítanak.

T. S.

Az ákosfalvi nagyhét.

A marosi egyházmegye papsága 1932. november 3-tól november 6-ig terjedő lelkészi nagyhétre gyűlt össze Ákosfalván, hogy olyan kérdéseket tárgyaljon meg, amelyekre az idő már több haladékot nem ad. A konferencián felvetődött problémák s a lelkészi nagyhét egyik alapigéje: „Nekem cselekednem kell annak dolgait, aki elküldött engem, amíg napal van: eljő az éjszaka, amikor senki sem munkálkodhatik“ (Ján. XI. 4.) — egyháztörténelmi jelentőséget adnak ennek az összeállításnak. A gondviselés határozott munkája az, hogy ennek a frontalapító nagyhétnek a színhelye egy nyárádmonti község, amely közel fekszik Marosvásárhelyhez, a romániai bolsevizmus egyik gócpontjához. A kommunizmus itt hihetetlen eredménnyel dolgozik a városi és a várost környező falusi ifjúság körében, mindenkinél élesebben meglátva, hogy akié a gyermek, azé lesz az ember, akié az ifjúság, azé lesz a jövődjé. Ezeknek a mérges gombáknak gyors terjedése már-már problematikussá teszi az egyházaknak, papjainak, tanítóinak anyagi és lelki existenciáját. Úgy látszik, a történelem kereke ismét odakanyarodott, ahol az Isten kipróbálja övéinek hű-

ségét, ahol a keresztyén embertől több odaadást, nagyobb heroizmust, átfogóbb, égőbb szeretet s erősebb konfesszionális öntudatot kér. *Egyszóval eljött az idő, amikor a „keresztyéneknek“ meg kell szünniök akadályoknak lenni a keresztyénség(!) útján.* Ezt látta meg világosan a marosi papság, amikor siránkozás és végnélküli panasz helyett közel kivétel nélkül megjelent az ákosfalvi nagyhétben, hogy ott minden problémát komolyan, szívvel-lélekkel megvitatta, új gondolatokkal, új erővel, erős összefogásban s az Isten színe előtt összetört és megújult ember frissességével most már a nyílt aktivitás terére lépjen.

Az egész nagyhétet betöltő program *tudományos, belmissziói és a gyakorlati élet körébe tartozó kérdéseket* ölelt fel.

Tudományos kérdések voltak a következők: *A keresztyénség, mint új világot teremtő hatalom: számunkra az-e? s ha nem az: mi által lesz azzá? Pálffy Károly.*

A protestantizmus és ebben a református keresztyénség, különös tekintettel a predestinációra Péter Sándor.

A református keresztyénség, a millenizmus és kommunizmus. Tóthfalusi József.

A lelkipásztor rendszeres önképzéséről. Mátyás László.

A lelkipásztor önfegyelmzése Istennel, gyülekezetével és felettes hatóságaival szemben. Dr. Szabó Ferenc.

Az alaposan kidolgozott és nagyon tanulságos előadások mély hatással voltak a hallgatóságra s mindegyre élénk vitát idéztek elő, amely azt mutatja, hogy ezek a problémák mindnyájunknak a lelkében ott égnek, hol kisebb, hol nagyobb lánggal. Éppen ezért elhatároztatott, hogy úgy a havonkénti ötös-csoportban összeülő lelkészi összejövetelek, mint a két hónaponként tartandó lelkész- és tanítókonzferenciák állandó tárgyai legyenek az aktuális tudományos kérdések is. Elhatároztatott továbbá az e. m. i. könyvtár teológiai művekkel való gyarapítása. Figyelemreméltó, hogy az értekezlet kifejezte az eszkatalogikus kérdésekben való járatlanságát (bibliakörökben stb.) a megfelelő forrásmunkák hiányában.

A belmissziói kérdések csoportjába tartoztak: Az istentisztelet a lelkipásztor és a gyülekezet szempontjából. A lelkipásztor a templomban. Kacsó Lajos.

A lelkipásztor a belmisszióban: Szabó Károly.

A lelkipásztor és családja. Baráti kapcsolatok: Boér Károly.

Önvalloások szomorú példái alapján a konkluzió az, hogy a belmissziói munkákra már a Theológián erősen fel kell fegyverkezni, hogy ezeknek a fontos munkáknak a megkezdésében senkiből se hiányozzék a készültség és a bátorság. Híveink öntudatosságát csakis egy intenzív belmissziói munkával érhetjük el. Munkánk a belmisszióval áll vagy esik.

A legtöbb fojtott keserűséget a *gyakorlati* kérdések tárgyalása hozta felszínre.

Ilyen kérdések voltak: *Egyházközségeink további fenntartásának lehetőségei: Farkas Jenő.*

Papság, tanítóság további megélhetésének lehetőségei: Szabó Frigyes.

A lelkipásztor az iskolában. Vallástanítás: Váradi Albert.

A lelkipásztor az adminisztrációban: Fosztó György.

Egyházközségeink, papságunk, tanítóságunk anyagi helyzete katasztrófálisan romlik. Az amúgy is elszegényedett híveink áldozatkészségét már-már teljesen megöli a vallásellenes mozgalmak méreghintése s a politika „konverziós“ mesterkedései. Kongruára kevés kilátásunk van s az egyéb természetű fizetések bizonytalansága sokszor a leglehetősebben, sokszor becsülethevágó helyzetek elé állítja a papot és a tanítót. Hogy mit tehetünk: arról sok életrevaló javaslat beszél: Alapít-

sunk repülő bizottságokat s az egyházközségek vagyoni kataszterét megállapítva próbáljuk felrészni a szunnyadó egyházközségeket: lástól.

Egy ezután létesítendő e. m. i. Híradóban tüntessük fel az áldozatosságban előjáró gyülekezeteket, hogy ezek példájával próbáljuk felrészni a szunnyadó egyházközségeket.

Alapítsunk gazdasági szövetkezeteket, hogy ezek által biztosíthassuk az egyházak és javadalmak terményeinek magasabb áron való elhelyezését.

És megalakították az özvegy papnék egyházmegyei segély egyletét és számukra *közös otthon* létesítését elhatározták.

A megjelent lelkipásztorok a helyi gyülekezettel vallásos estélyeken — egy presbiteri konferencián foglalkoztak — nagy érdeklődés mellett. Főleg a „*Férjiszövetség*“ megalakítása érdekében.

Hogy ez a lelkészi nagyhét „*keserű szükségből*“ fakadt, azt kívánta bizonyítani a bűnbánati-hét, amelynek reggeli és estéli áhitait a lelkészek rendre végezték a hívek élénk részvételével, amelynek méltó befejezése a vasárnapi úrvacsoraasztás volt.

Lelkünkben az Istenben való bizodalommal s a munkára való fokozottabb felkészültséggel és bátorsággal búcsúztunk el egymástól s szíves, kedves és buzgó vendéglátóinktól, hogy ki-ki hazatérve paróchiájára, újult erővel vegye fel a küzdelmet, mert a konferencia egy másik alapigéje szerint:

„*Boldog az a szolga, akit az ő ura, mikor haza jő ily munkában talál.* (Máté XXIV 46.)

Ifj. Farkas Jenő.

Ausztráliában súlyos redukciókat kellett végezni a külmisziói munka anyagi oldalán. Az európai misszionáriusok száma 1921. óta 99-ről 89-re esett. Ezzel szemben növekedett a keresztyének száma, mely 1921-ben 40.105, 1931-ben 47.474 volt, míg a templomot látogatóké 1921-ben 142.660, 1931-ben 160.941-re emelkedett.

Az amerikai **Presbiteriános Egyház** tagjai száma most emelkedett legnagyobbra az utóbbi 143 év alatt, 2.009.875. Az évi növekedés a múlt évben 10.744 volt. A vasárnapi iskolában a tanítók és gyermekek összes száma 1.624.402, amihez évi létszámnövekedés 3.906. A fegyelmi okokból jogaitól felfüggesztett egyháztagek száma 80.172. Az egyházban 9.939 felszentelt lelkész működik, 75-el kevesebb, mint a múlt évben, az egyháztagektól befolyt 50.172.304 dollár (8 és félmilliárd lej), 7.999.077 dollárral kevesebb, mint az előbbi évben.

Olaszországban a Biblia után erős vágy nyilvánul meg s az eladott Bibliák száma évről-évre nő. A római egyház öt városban rendezett be biblia nyomására nyomdákat. Egy délolaszországi öreg tanító írta a megrendelő levélben: 78 éves vagyok és sohasem láttam a Bibliát életemben. Nagyon hálás volnék, ha mielőtt meghalok, kaphatnék egy példányt.

Gusztáv Adolf és I. Rákóczy György.

Az a széleskörű diplomáciai tevékenység, mellyel Bethlen Gábor a kicsi erdélyi fejedelemséget egész Európában ismertté tette, utódja I. Rákóczy Gy. alatt még inkább kiszélesedett és az erdélyi fejedelmet olyan személyiséggé tette, akivel a közép- és kelet-európai politika terén mindenkinek számolni kellett. Különösen a már 12 éve tartó háború hadviselői tekintettek igen gyakran Erdély felé, valahányszor a háború színtere közelebb került az osztrák örökös tartományokhoz s ezáltal Magyarországhoz, mert az erdélyi beavatkozás lehetősége ilyenkor igen fontos eltolódásokat jelenthetett az erőviszonyok terén.

Ilyen helyzetek főleg a Gusztáv Adolf beavatkozása után alakultak ki mind gyakrabban a harmincéves háború hadszínterén. A svéd-lengyel háború 1629-ben a francia diplomácia közvetítésére véget ért s a svédek híres királya épen akkor indult seregével Németországba, mikor sógora, Bethlen Gábor már megszűnt élni. 1630. júniusában már Észak-Németországban hadakozott kicsiny, de nagyszzerűen felszerelt és fegyelmezett seregével. Innen tartotta figyelemmel azokat a rohanó változásokat, melyek a Bethlen halála után ugyancsak bizonytalanná tették sógornője helyzetét Erdélyben.

Itt ugyanis Brandenburgi Katalin könnyelmű viselkedésével annyira elkedvetlenítette a rendeket, hogy az összekoccanások, Bethlen István kormányzóval mind gyakoribbak és súlyosabbak lettek. A fejedelemszorongó katholizáló szándékai, nem egészen ideális összeköttetése a kath. Csáky István főúrral, lassankint egészen ellene fordították az ország közvéleményét. A kormányzóval ugyan sikerült az ú. n. medgyesi egyezményben egyelőre kibékülni, de ez nem sokáig tartott. Sógora, Gusztáv Adolf, értesülve Katalin szorongatott helyzetéről, levélben esélyesebb magaviseletre intette, de mire e levél a rendeltetési helyére jutott már, lemondásra kényszerült Bethlen Istvánnal szemben, kit a rendek fejedelemmé választottak. Pár hónap múlva azonban új fejedelemválasztás történt, mely ezuttal végleges is volt, mert az újonnan megválasztott Rákóczy György olyan ember volt, aki megtudta magát védeni.

Gusztáv Adolf ez idő tájt, Tilly visszaszorítása után az Odera melletti Frankfurt

felé tartott. Itt kapta kézhez Katalin levelét, melyben ez elpanaszolta neki helyzetének nehézségét, az új fejedelem megválasztását. Gusztáv Adolf arra gondolt, hogy az új erdélyi fejedelemmel kellene a Bethlennel tervezett szövetekezést megvalósítania, s főleg ezért, de mellékesen a Katalin helyzetének tisztázása érdekében is, az erdélyi viszonyokban némileg jártas Strassburg Pált küldte Erdélybe. Utasításul adta, hogy járjon utána Katalin elmozdításának, az ezt előidéző okoknak; igyekezzenek visszatartani a katholizálástól, mellyel oly nagy szegényt hozna családjára. Amennyiben Rákóczy alkalmas és hajlandó a svédekkel való szövetségre, úgy az ezt akadályozó Katalin letételének ügyét csak kellő mérséklettel tárgyalja.

Strassburg azonban csak 1632. februárjában érkezett Gyulafehérvárra, hol azonnal megkezdte Rákóczyval a tárgyalásokat. A fejedelem hajlandónak mutatkozott a szövetségre, de csak megfelelő biztosítékok alapján. Feltételeit nemsokára meg is írta Gusztáv Adolfnak, mialatt ennek követe Erdélyből Konstantinápolyba ment, hogy a szultánt is belevonja a Habsburg-ellenes szövetségbe. Rákóczy feltételei (a prot. unio minden tagja szövetkezzék vele, a pénzsegély összege határozottassék meg, s ő és családja az ügy bukása esetén kártalanítassanak) Gusztáv Adolfnál nem a legkedvezőbb hatást keltették. Ő azt várta Rákóczytól, hogy ez rögtön minden feltétel nélkül csatlakozzék s így az ellenség végső leverését annál hamarább készíthessék elő. Az ő nagyvonalú, dicsőségtől mámoros lelkének „kicsinyeskedés” volt az erdélyi fejedelem óvatos és magát minden eshetőségre előkészítő magatartása. Mögötte egy erős, független ország állott, mellette egy harcedzett kitűnő hadsereg, mely már több dicsőséges csatában mutatta meg az értékét. Ezért nem tudta megérteni a Rákóczy alkudozását s félig szemrehányó, félig csudálkozó hangon igyekezett őt levélben meggyőzni a minél hamarábbi szövetkezés előnyeiről. „Hogy lehet habozni akkor, midőn részesévé lehet egy nagy dicsőségnek?” kérdezte levélben?

Az erdélyiek böles fejedelme azonban tudta, hogy ő nem ugorhat bele a háborúba csak úgy, minden pozitív biztosíték nélkül. Neki számolni kellett a törökkel és némettel, hiszen mindkét részről komoly veszély fenyegette; hol egyik, hol a másik úszítót reá egy-egy ambiciózus trónkövetelőt. Érthető tehát, ha nem akarta kockáztatni saját és országa sorsát megfelelő biztosíték nélkül. Ezenkívül minden valószínűség szerint bizott ugyan Gusztáv Adolfban, de nem nagyon bizhatott a svéd knacellárban, valamint az egész svéd királyi udvarban, hol kedvezőtlenül vélekedtek fölöle Strassburg Pál egyik jelentése nyomán, melyet ez Katalintól félrevezetve

írt Rákóczyról. Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy a tervezett szövetség ügye elakadjon.

A háború eseményei nemsokára teljesen igazolták Rákóczy óvatosságát. Gusztáv Adolf ugyanis a császáriakkal vívott lützeni csatában 1632. nov. 6-án elesett s így az addigi eredmények meglehetősen kétségesekké váltak a protestánsok számára. Bekövetkezett az, mitől a fejedelem tartott: a vezérnélkül maradt svéd hadsereg nem tudta sokáig állani a császári seregek nyomását s mihamar hátrálásra kényszerült. Ilyen körülmények között Rákóczy nem nagyon sietett a szövetség-

ségkötésre, habár ennek ügyét a svéd államtanács 1633-ban újra felvette, midőn Strassburgot utasította a tárgyalások folytatására. De még így is sok idő telt el, míg a tervezett szövetség létrejött. A nordlingeni csatavesztés, majd a császári hadak további sikerei, s a hadjárat színterének Ausztria örökös tartományai felé való eltolódása okozták, hogy Gusztáv Adolf legtehetségesebb hadvezére, Torstenson végre megkötötte Rákóczyval a szövetséget, melynek biztosítékait a fejedelem kívánsága szerint ezuttal a svéd királynő és XIV Lajos francia király is aláírtak.

B. S.

Követendő példa.

Major László Károly: „A béll ref. egyházközség története.“

Érdekes munka ez a kis, 50 oldalas monografia, mely a szerző saját kiadásában jelent meg ez év elején. Csinos, ízléses kiállítás, néhány jól sikerült illusztráció mutatják, hogy szerzője a külső formára is gondot fordított. Ám ami különös figyelmet érdemel, az a kis „brosura“ tartalma, valamint az a célkitűzés, mely a szerzőt munkája megírásánál irányította.

Béll község Borosjenőtől nem messze fekszik Erdély nyugati határszélén, s ref. híveinek száma alig haladja meg a 100-at; tehát számbelileg épen nem tartozik a legerősebb fiókegyházak közé. Hogy a szóbanforgó munka szerzője mégis érdemesnek találta, hogy történetét hosszú és lelkiismeretes kutatás tárgyává tegye az olyan öntudatos, egyházunkhoz való szeretetet és megértést mutat, amelyet máma sajnos még az egyházunk hivatalosai között is mind ritkábban találunk. Méltó tehát, hogy egyházunk hívei és lapunk olvasói tudomást szerezzenek róla.

Szerző előszavában kifejti, hogy munkáját a béll ref. hívek buzdítására s általában az öntudatos kálvinista élet előmozdítására írta. Gyülekezetét s ez által egyházát kívánja szolgálni a könyv eladásából származó tiszta jövedelemmel is, melyet a még ezután építendő ref. templom javára szánt.

Munkája 5 részben tárgyalja a béll ref. egyház történetét, kialakulásától a mai napig. Sajnos, az adatok hiánya miatt csak külső történetéről tud egy vázlatos képet adni, mely azonban elég szemléletesen állítja elő a béll gyülekezet hányatott életét.

Kezdő historikus első munkája lévén, nem csodálkozhatunk, ha abban itt-ott hibákat, tévedéseket, vagy módszerbeli fogyatékosságokat látunk. Egy pár évszám téves volta (pl. Budavár eleste 1591.) bizonyára a sajtóhibák számláját terheli. Az egyes részek nem nagyon arányosak; magára a gyülekezet történetére alig jut 25—28 oldal; a többit a bevezető előzmények s jelenlegi helyzet külső adatai töltik ki, mely utóbbiaknál a mai világnézeti és erkölcsi viszonyok leírása minden bizonnyal fontosabb lett volna, hiszen itt van máma minden egyházszerkezési kérdés ütköző pontja. Egy pár nem magyaros kifejezésen kívül előadása általában gördülőkény és kielégítő.

Hanem amit különösen ki kell emelnünk, az a szerző lelkiismeretes forrástanulmányozása. Munkája végén felsorolt és többnyire szekundér forrásokon kívül, széleskörű levéltári kutatást végzett, elkezdve a környékbeli levéltáraktól a bécsi nemzeti könyvtár levétáráig. Ma, amikor nagyon sok lelkipásztor huzódozik a rendelkezésére álló saját egyházi levéltára anyagának feldolgozásától, nagy öröm látni azt, hogy úgynevezett „laikus“ emberek, belátva egyházi történetünk fontosságát, nem riadnak vissza sem időbeli, sem anyagi áldozatoktól, csakhogy a fontos adatokat, messzeeső, néha más országokbeli levéltárakból is, összegyűjthessék. Bárcsak minél többen követnék példáját.

Biró Sándor,

A katolikus és református dogmatika.

— Válasz az Erdélyi Tudósító című katolikus hetilapban „Dr. Tavaszy Sándor Dogmatikája“ cím alatt és a Dr. Szalay Mátyás nevével jegyzett kritikára. —

1. Különös megtiszteltetésnek kell tartanom azt a nagy érdeklődést, amelyet a fenti című hetilap munkámmal szemben tanusított, amikor azzal (a lap 1932. 23-ik számának felelő részében) mintegy 20 oldalon át foglalkozott. El kell ismernem, hogy különös gonddal és utánjárással vette kritika alá könyvem, természetesen *a saját* álláspontjáról, *a saját* gondolkodásának megfelelően, *bár csak formai szempontokból* és amit fájjalok, *nem az őszintén érdeklődő ember tiszta szándékával*, hanem azzal a tendenciával, hogy engemet is, könyvem is, egyházamat is és annak igazságát is a lehetőségig diszkreditáljon. Ezt én azért fájjalom, mert még mindig azok közé a keresztyén emberek közé tartozom, akik hisznek és bíznak — még a jelenvaló gonosz világban is — a nagy keresztyén szolidaritás kialakulásában és megvalósulásában.

2. Nézzük meg ezt a tárgyilagosság látszatával dolgozó kritikát. Kétféle kritika lehetséges; az egyiket nevezem: *immánens* kritikának, értvén ez alatt azt a kritikát, amely valamely írásművet a saját elveim, feladataim és határain belül vesz vizsgálat alá. A másik a *tendenciozus* kritika, amely az illető írásművet a tőle idegen szempontok alkalmazásával bírálja és azzal a szándékossággal dolgozik, hogy azt eljelentéktelenítse. A fenti hetilap ezzel az utóbbi kritikával él.

Azzal kezd, hogy nagy gonddal számbaveszi, hogy *hány*szor idézek a Szentírásból, majd megbecsüli, hogy ha ezeket a helyeket leírnák *hány* sort és *hány* oldalt tennének ki. Azután felkeresi az egyes tanrészleteket s külön-külön kimutatja, hogy melyikben *hány* bibliai idézet van és melyik bibliai könyvekből nincs idézet. Ezek után kutatja a könyvemben használt szentírási idézetek „*é r v e l ő e r e j é t (!)*“. Ezekkel a statisztikai adatokkal azt bizonyítja, hogy dogmatikám elhanyagolja a Szentírást, pedig azzal az igénnyel lép fel, hogy az Isten Igéjén alapulónak vallja magát.

Feleletem:

Először is, ha kritikusom immánens kritikát alkalmazott volna, megmenthette volna magát attól a nagy fáradságtól, amelyet statisztikai adataival okozott magának. Ebben az

esében figyelembe kellett volna vennie könyvem 5. §-át „A Dogmatika fogalma és feladatai“ címűt és abban azokat, amelyeket a 17. oldalon mondtam. Ezen a helyen szószerint a következők olvashatók:

„Dogmáink igazsága ugyanis az Isten Igéjéhez való viszonyunktól függ. Minél elevenebb és mélyebb az Ige és a dogmák közötti viszony, annál tisztább és kötelezőbb erejű a dogmáink igazsága. És viszont. Ennek a viszonynak a megismerése és kifejezése sok nehézséget rejt magában. **Itt ugyanis nem arról van szó, hogy a ma számára formulázott és értelmezett tant bizonyos bibliai lokusokkal összevessük s azután a lokusok száma szerint vegyük igazabbnak, vagy kevésbbé igaznak egyes tanításainkat. Ez az eljárás nem lenne méltó a református theologiai gondolkodáshoz.** Arról van szó, hogy a Szentírásban hozánk intézett személyes megszólítás és az egyház hitvallásaiban kifejezett hit szintéziséből kell rekonstruálnunk egyházunk egész hitrendszerét s ezt a Jézus Krisztusban megjelent Ige mértéke alá kell helyeznünk és ez alatt a mérték alatt úgy kell értékelnünk, hogy az egyház hitrendszerét reformátori bátorsággal folytonosan a Jézus Krisztusban megjelent Ige igazságához kell szabnunk és igazítanunk.“ —

Aután pedig számításba kellett volna vennie, ha immánens és nem tendenciozus kritikával él, azt, amit könyvem 16. és 17. §§-aiban a *Kijelentés, az Isten Igéje és a Szentírás* viszonyáról mondtam. Ha ezeket a különbözőtetéseket figyelembe vette volna, úgy megértette volna, hogy miért nem halmozom a bibliai idézeteket és azt is, hogy mit kell „teljes Szentírás“ alatt értenie és mit jelent a „teljes Szentírás“ mint dogmatikai forrás. Ha ezeket tekintetbe vette volna, úgy megtanulta volna, hogy a *Szentírás közvetlen értelmezése* a keresztyén közösség által alkotott és elismert *hitvallások, valamint a bibliai tudományok dolga, tehát nem doamatikai feladat.* Egészen természetes, hogy a dogmatika hitvallásokra és a Szentírás helyes tudományos exegézisére épít, tehát mennviségileg nem ismétli ugyan azt, de a Szentírás és hitvallások tartalmának ismeretét *feltételezi.* A dogmatika nem szimbo-

lika és nem bibliai tudomány. Aki a dogmatikától ezeknek a feladatoknak az elvégzését várja, az nincs tisztában a theologiai tudomány tudománytani jelentésével, és aki ennek következtében összezavarja a tudományos feladatok határait, az, amint azt már Kant megmondotta, megrontja a tudományt.

Dogmatikámban ismételten kifejezésre jut, hogy a dogmatika sajátos feladata az egyház által hitt, megismert és a hitvallásokban, a Szentírás alapján kifejezett Isten Igének az értelmezése, a mai tudományos theologiai kifejezések segítségével és a ma számára. Aki ismeri hitvallási íratainkat, az tudja, hogy azok pedig egyebet nem tartalmaznak, mint a Szentírásban hangzó Igét. *Mi tehát a mi tanításainkat hitvallásainkban a Szentírásból megbizonyítottaknak ismerjük és valljuk*, elsősorban a hit és nem az értelem, vagy az ész számára. *A református keresztyén dogmatikának nincs más mondanivalója, semmi más tartalma, mint az Isten Igéje, csak ezt és egyedül csak ezt kell a mai tudományos kifejezési lehetőségek segítségével és a ma számára előterjeszteni, kifejeznie. Az Isten Igéje tehát a mi hitünkben, önmagát a Lélek által igaznak bizonyította meg, még mielőtt mi azt a tudományos kifejezés eszközeivel rendszereztük volna. Nekünk tehát a dogmatikában nincs semmiféle idegen anyagunk, amelyet utólagosan az „idézetek“-re darabolt Szentírásból vett argumentumokkal kellene bizonyítgatnunk.*

Másodszor, ha kritikusom az „ügy“ és nem a polemia érdekében foglalkozott volna dogmatikámmal, felismerhette volna, hogy egyenesen tartózkodom attól, hogy a Szentírást, valami inventáriumnak nézzem, amellyel az egyház, vagy a theologus rendelkezik, amely felett uralkodik. Az ő gondolkozásában ellenben a Szentírás egy receptkönyv, sok más könyv mellett, amely tele van bölcs mondásokkal és amelyeket logikai mérlegeléssel rangsorba lehet állítani s beszélni lehet azok különböző „érvelő erejéről“ Ez a gondolkozásmód nem csak *elmeckánizálja*, hanem *atomizálja* is a Szentírást és mint több-kevesebb értékű mondások gyűjteményét annyi részre szaggatja, ahányra csak a szeszélye kívánja. Az így értelmezett Szentírás tekintélye az érvelő egyháztól és theologusától függ, én pedig és egyházam azt valljuk, hogy az egyház tekintélye függ az Írástól és a benne hangzó

Igétől. *A Szentírás „teljességét“ nem a benne lévő idézetek kvantitatív teljessége adja, hanem a benne hangzó Ige egy-volta. Ennek az egyetlen Igének a megtestesülése a préexisztens Logos-Krisztus, akiben és akire nézve hittek a próféták és az apostolok és akiben van az élő Isten megismerésének egyetlen lehetséges módja. Ime, ezért mondtam a dogmatikám fent idézett helyén, hogy az az eljárás, amelyik a lokusok száma szerint vesz igazabbnak, vagy kevésbé igaznak egyes tanításokat, — ez az ilyen eljárás nem méltó a református theologiai gondolkodáshoz.*

Sajnálom, de ezeknek a nagyon finom és tiszta szempontoknak a megértéséhez és elsajátításához nem adhatok sem hitet, sem pedig tudományos belátást. Nem, mert az egyik a Szentlélek dolga, a másik pedig a tudományos képzés feladata.

3. Az Erdélyi Tudósító kritikájának a második felében azokkal az általa felfedezett logikai hibákkal és ellenmondásokkal foglalkozik, amelyek hibák, természetesen *az ő logikája és ellenmondások az ő dialektikája alapján.* Az ő logikája alapján hibás az egész evangéliumi keresztyén gondolkozás és az ő dialektikája alapján ellenmondásos az egész protestánsizmus. De hogy még jobban elképpesszem az Erdélyi Tudósítót, azt mondom, hogy az egész evangélium tele van logikai hibával és az egész Kijelentés ellentmond az emberi belátáson nyugvó dialektikának. Ha ezt fel tudja mérni, akkor nagyobb alázatossággal és több és mélyebb gondolkozással áll meg azok előtt a tanítások előtt, amelyekről azt vallom, hogy az Isten Igéjén alapulnak. Ami pedig *az én tudományos előterjesztésem* illeti és ami azok tudományosságára vonatkozik az ő kritikájában, itt ismét csak ugyanaz a baj, hogy az immánens kritika helyett a tendenciosus kritikát alkalmazza. *T i. a tudományos előterjesztésben felfedezett logikai hibák és ellenmondások egyrészt mind onnan erednek, hogy nagy gaudiummal kiragad egyes helyeket az egész összefüggéséből s boldogan triumfálva mutogatja fel azokat, másrészt pedig onnan, hogy miután mondatokat keres és nem a gondolatmenetet figyeli, egyenesen sok általa idézett helyet nem értett meg.* Ezzel a tudományos lelkiismeretességgel akár az egész könyvet feldarabolhatta volna s kimutathatta volna a logikai hibák és ellenmondások egész légióját. Ezzel az ilyen

lelkülettel azonban nem szabad kritikát írni, de egyáltalában nem szabad tudományos kérdésekhez sem hozzányúlani. *Helgyezze kérem vissza a kiragadott helyeket a maguk összefüggésébe és vesse össze az addigi előfeltételekkel s meg fogja látni, hogy — anélkül, hogy művet tökéletes emberi alkotásnak tartanám — a logikai hibák és ellenmondások eltűnnek.*

Abban azonban igaza van, hogy sokszor és sok helyen, vagy helyesebben mondva, minden helyen, ahol a hit nagy titkairól van szó, *kitérek a bizonyítás elől. Nem bizonyítom, hogy a világot Isten teremtette, nem bizonyítom, hogy Krisztushan az Isten megtestesülése ment végbe, nem bizonyítom a Krisztus Istenségét, nem az ő Szűztől való születését és a Szentlélektől való fogantatását, de nem bizonyítom az ő feltámadását sem, sem a mennyhemeneletét, sem az ő testével és vérével való csodálatos tápláltatásunkat. És még sok mindent, a Krisztusban nyert hit nagy titkait, valóban nem bizonyítom, mert ha bizonyítani próbálnám, úgy áttenném azokat az emberi logika és okoskodás síkjába és ezzel eltüntetném azokból épen azt, ami bennük a lényeges: a vertikális irányú isteni megnyilatkozás nagy csodáját.* — De hát akkor marad-e a theologiai-dogmatikai feladat számára valami tennivaló? — Marad, és pedig a vertikális irányú isteni megnyilatkozás értelmezése, de csak az Isten Igéje és nem az emberi logika alapján. Az értelmezés pedig nem magyarázás, még kevésbé bizonyítás. Ha ugyanis elmélyedve vette volna számba dogmatikám elvi alapjait, valamint öntudatosan alkalmazott módszerét, észrevehette volna, hogy *sohasem vezetett az az intenció, hogy azt, ami Isten nagyságos tetteiből származó csoda az emberi értelemmel kiegyeztessem, hanem ellenkezőleg, épen az a főrekvés vezetett, hogy felmutassam annak ellenmondásos voltát az emberi értelemmel szemben. Isten Igéjének minden igazsága dacol az emberi értelemmel. Isten minden tette csoda, a csodát pedig meg kell hagyni csodának, de nem minden további eljárás nélkül, hanem a csodát igazolni kell, mint csodát és mindig a legnagyobb csoda által: Isten megjelent testben, azaz a Logos testté lett.*

Ezekben az öntudatos elvi meggondolásokban rejlik az alapja annak, hogy dogmatikámban sem vallásfilozófiai, sem metafizikai elemeket és taurészleteket bele keverni nem enge-

dek, mert az Isten Kijelentése csupán önmagán nyugszik, az az feltétlen feltétel, tehát semmiféle logikai fundációval, semmiféle filozófiai, vagy metafizikai gondolattól, vagy konstrukciótól függővé tenni nem lehet. *A dogmatikai fogalmak elegendő értelmezése mindenütt meg van adva, amennyi az egyes taurészletek megértéséhez szükséges; a raffinált ontologiai-metafizikai okoskodásoktól mindenütt tartozkodom, mert veszedelmes dolognak tartom az Isten Igéjének igazságát szubtilis gondolatok szövevényébe bonyolítani. Ezért nélkülözi a fenti kritika „a dogmatikai szakszerűséget“ könyvemben. Ha a szakszerűség alatt nagyobb részletességet és alapossgot kíván, azt készséggel meghallgatom, ha azonban szkolasztikus módszerszerűséget ért az alatt, a fellengző és ajfektáló barokk stílus formájában, azt a mai tudomány-fogalom alapján elutasítom magamtól.*

4. Ezeknek a nagy elveknek az elmondása után, *aprólékoskodhatunk mi is.* Vegyük a köztöszókat. MERT. „Theológiáról beszélni csak a kereesztényéségen belül lehet mert csak ott jogosult.“ Azért, MERT a „theologia“ „Istennek önmagáról szóló Kijelentése“, s kifejezés etimológiájának megfelelő tudomány csak ott van, amint ez a tételben is, a kifejtésben világosan elő van adva. Ez csak eléggé Mert.

„Krisztus engesztelő áldozata egyszeri volt. Krisztus azt többé meg nem ismétli, más pedig meg nem ismételheti, mert Krisztus szabadon és önként vette magára az áldozat véghezvitelének szándékát. Azért, mert a Krisztus szabad és önkéntes áldozatának szándékát, amint azt Isten Igéjéből tudjuk, személy szerint senki magára nem veheti, és azért, mert szabad és önkéntes áldozat, ilyen áldozat pedig, amely helyettes és engesztelő áldozatnak nevezhető csak egyetlenegy van: a Krisztus áldozata; aminthogy ennek megfelelően csak egyetlenegy oltár van: a Golgotha.

Azt kérdi: „Hol van ebben a mondatban a logika? 243. lap: Hogy Krisztus kovásztalan kenyeret használt, ennek nem az a magyarázata, mintha különösen azt tette volna az úrvacsorára nélkülözhetetlennek, hanem az, hogy épen az volt kéznél. Épen ezért (!) az ostya használata egyenesen megengedhetetlen (!) ...“ Ez a rosszul idézett rész, amely tele van hibákkal, dogmatikámban, a megfelelő összefüggésben így hangzik: Végül ide tartozik,

még annak a megállapítása, hogy az Urvacsorában a közönséges étkezésnél használt kenyeret kell mint külső jegyet használni. Hogy Jézus Krisztus kovásztalan kenyeret használt, ennek nem az a magyarázata, mintha különlegesen azt tartotta volna az Urvacsorára nézve nélkülözhetetlennek, hanem az, hogy épen az volt kéznél. Épen ezért az ostya használata megengedhetetlen, mert az igazi, a tulajdonképeni étkezést nem fejezi ki s ezzel elvész az Urvacsora külső jegye, mert az ostya nem táplálja a testet.“ Ha összehasonlítjuk a két idézetet, legalább is csodálkozunk kell az idézésnek ezen módján, amelyik még attól sem írtózik, hogy szavakat cseréljen meg. Így *ma* idézni nem szabad!

Vagy másutt a szöveg meg nem értése miatt lát logikai bibát, így a 211. lapon, ahol azt vallom: „Jézus Krisztus ismételten igéri tanítványainak, hogy elmegy és elküldi ama Vigasztalót, a Szentlelket. Másutt meg igéri, hogy a Szentlelket az Atya küldi el. A Szentlélek tehát személyi megnyilvánulásában, létmódjában *kezdettel bír*, aminthogy Krisztus is isteni-emberi mivoltában *kezdettel bír*, de mind a két személy ugyanazon isteni természet és lényegiség részese.“ — Ezt is érdemes összehasonlítani a kritika idézetével. Itt a tehát-on akad fenn, mert nem értette meg a mondatot, mert nem figyelte meg az összefüggését. Ez azt jelenti, aki olvasni tud: Az Atya és a Fiú küldi el a Szentlelket, egy bizonyos időben, tehát a Szentlélek a megnyilvánulásának létmódjában *kezdettel bír*.

De legyen elég ennyi példa ezekből az aprólékoskodásokból, mert a többi is ugyan ezen a ductuson halad. Nem akarom kritikusat kompromittálni, eléggé kompromittálta ő magát ezekkel előttem, anélkül azonban, hogy a testvéri indulatot megtagadnám tőle.

4. A következő észrevételeire, hogy Válaszomat ne nyujtsam hosszúra, minden polemizálás nélkül egyszerűen pozitív feleleteket adok. Azok, akik csak az én írásomat olvassák, úgy is épülhetnek belőle, a kritikus pedig vesse össze ömaga a kifogásaival.

a) A Szentírás Ige-volta Krisztus által van biztosítva, mert a Szentírásban a sokféle emberi beszéden és eseményen keresztül hangzó Ige csak Krisztusban válik egyértelművé, az Igének tehát Krisztus a kulcsa. Az ó-testamentomi prófétai beszéd is csak Krisztus által is-

merhető és érthető, mert a prófáték Krisztusra nézve, Krisztus felé fordulva hirdették Isten szavát, tehát a világosság csak Krisztusról sugárik reájuk vissza.

b) Krisztus a kulcsa az Igének, de nem a mi értelmünk koldus-kezeiben, hanem a Szentlélek bizonyágtétele által. Ugyanaz a Szentlélek kell bizonyágot tegyen a mi szívünkben, amelyik bizonyágot tett a próféták által.

Az előbbi és az utóbbi beszéd között semmiféle ellenmondás nincs, annyira nincs, hogy a kettő csak együtt és egyuttal bír értelemmel.

c) Ugyanez áll a következő kifogásaira is, ahol azt mondja, (773.) lapon, hogy én magam sem veszem komolyan, ha azt állítom, hogy a Szentírás egyetlen helyére sem lehet rámutatni, hogy ime ez, vagy amaz Isten Igéje. Annyira komolyan veszem, hogy itt is azt ismétlem, hogy valóban, egyetlen helyre sem lehet rámutatni pusztán emberi belátással és ítélkezéssel. Igévé hármely hely csak a Szentlélek bizonyágtételével válik. A Szentlélek bizonyágtétele nélkül hiába mondja el a Szentírás a Jézus születését, vagy halálát, mert az ember azt a saját természetes értelmével elfogadni nem tudja, ha el tudná, akkor miért vannak olyan sokan, akik kételkedve, vagy egyenesen tagadólag állanak azzal szemben?

d) Isten létének a bizonyítására nézve, vallom, hogy *a bebizonyított Isten* nem Isten, hanem pusztán fogalom, vagy végok, vagy abszolútum, vagy nevezze akárhogyan a filozófia, de nem Isten, hanem gondolat. Isten létét emberi értelmi argumentumokkal bizonyítani nem lehet, mert nem áll az emberi értelem hatalma alatt; mert nincs megfelelő kapacitású fogalmunk, amelyik általánosabb és nagyobb lenne, tehát nincs bizonyítóerejű gondolat, amelyiknek alá lehetne rendelni. Különben is a bebizonyított Isten az én értelmi alkotásom lenne és nem maga a minden emberi gondolat szemből merőben más, élő Isten. Élő Isten csak az, akihez imádkozni lehet, a gondolati úton valószínűvé tett Istenhez imádkozni nem lehet.

e) A *via eminentiae*-t használja a Szentírás, de nem bizonyításra, hanem Isten valóságának a szemléltetésére. A *via causalitatis* az ok-okozat törvényével Istent bizonyítani nem lehet, mert a józan kritikai filozófia már

tisztázta, hogy az ok-törvényt csak a törté-
nésre, a változásra lehet alkalmazni, de a *ke-
letkezésre nem*, mert az ok-okozat alkalmazá-
sában nincs logikailag szükségképpen meg-
állás.

f) Isten kijelentette magát teljesen és tö-
kéletesen a Krisztusban, de a mi Isten-isme-
retünk mégis csak részszerintvaló, mert bár
a Krisztusban való közösségünkben mienk az
egész kijelentés, de földi-testi existenciánk-
ban aktuálisan *átvenni* ezt az egész Kijelentést
nem tudjuk.

g) Az „idegen bűnnek“ augustinusi gon-
dolatát Kálvintól vettem át és az ő interpretá-
ciójában használtam, Kálvint pedig jobb Au-
gustinus-ismerőnek vallom, mint bármelyik
modern magyarázóját.

h) A predestinációra vonatkozó megjegy-
zésére a Heidelbergi Kátéval felelek: „lehe-
tetlen, hogy azok, akik igaz hit által Krisz-
tusba oltattak, háládatosság gyümölcsét ne
teremjék (64. kérdés).“

i) Istennek egyetlenegy nagy titka: a meg-
testesülése, ez azonban nem zárja ki, hogy a
titok alapján titkokról is ne beszéljünk, miu-
tán a nagy titok az általunk említett titkokat
involválja. Felesleges kérdezni, hogy a Szent-
háromság titok-e, vagy nem?

j) Az Úrvacsora kérdésénél, a kenyér és
bor hiányában, *a végső szükség esete* van fel-
vetve, annak a hangsúlyozására, hogy a külső
jegy csak az lehet, ami valósággal táplálja a
testünket és semmi esetre sem az, ami ilyen
táplálékul nem szolgálhat.

5. Az Erdélyi Tudósító kritikájának az
utolsó része a legkihívóbb, amelyben a theoló-
giai gondolkozást és az egyházi életet illető
kritikáimat vallomásoknak veszi, amelyeket a
református egyház jelenlegi állapotára alkalmaz
és igyekszik azokból messzemenő követ-
keztetéseket levonni. Hangja, fellépése, ta-
lárja és lelkiülete nagyon emlékeztet arra az
evangéliumban szereplő főemberre, aki így
imádkozott: „Isten! hálákat adok néked, hogy
nem vagyok olyan, mint im e vámszedő
is.“ Nem tudja eltitkolni belső örömét, hogy
íme, az én kritikáimat használhatja bizony-
ságul fel arra, hogy sopánkodjék a szegény
református egyházban mutatkozó bajok fe-
lett! Ez kétségtelenül nem keresztyéni, mert
nem testvéri magatartás. És nincs is miért
olyan nagyon triumfálnia, mert az a kritika,

amelyet alkalmazok, talál nemcsak a profes-
tántizmusra, de talál a római katolicizmusra
is. Keresztyéni ízlésem tiltja, hogy a kritikus-
hoz hasonló kárörömmel mutassak reá a ró-
mai egyházban, a saját tanításaitól messze
eltérő tanításokra és felfogásokra, hiányos-
ságokra és bajokra. Inkább azt mondom Pál-
lal, hogy mondjunk le „a szégyen takargatá-
sáról, mint akik nem járunk ravaszságban és
nem hamisítjuk meg az Isten ígését. (II. Kor.
4:2).“ Jobb alázatosan és bűnbánattal állani
Isten előtt, mint önelégült göggel és elbiza-
kodottsággal!

6. És ugyanebben a hangnemben kell
megfelelnem arra is, amit dogmatikám csőd-
jéről mond. Sehol, egyetlen ponton annyira
ki nem tűnt a kritikus képtelensége, hogy
művem igazi intencióiban elmélyüljön, mint
kritikájának utolsó pontjában. *Aki a hit nagy
titkairól „hallatlan biztossággal“ beszél, az
nem tudja, hogy miről beszél, az valóban nem
tudja felmérni annak a valóságnak a nagy
voltát, amelyet emberi beszéddel kifejezni
akar.* A református dogmatikus előtt az Isten-
nek önmagáról szóló Kijelentése minden em-
beri beszéddel szemben annyira összemérhe-
tetlen, annyira kimondhatatlan nagy és fen-
séges, hogy ebben a világban és testben arra
tartósan, folytonosan felnézni sem tudunk,
nemhogy elfogadni és kifejezni tudnók. Ke-
gyelem számunkra minden felvillanó fény,
amely onnan a mi szívénkig jut, kegyelem
minden erő, amellyel csak egy lépést is tu-
dunk az Ursten felé tenni és kegyelem min-
den szó, amelyet a Szentlélek ad a mi aj-
kunkra, hogy a Szentháromság egy, örök
igaz Istennek nagyságos dolgait elmondhas-
suk. *Valóban csak ráutalók, de nem töretlenül
és kategórikusan beszélni tudók vagyunk.* De
ennek a bevallása nem csődöt jelent, hanem
önmagunkról való lemondást; jelenti az en-
gedelmességet, amellyel minden akadályt
félre tettünk az Ige elől. Valóban csödbe kell
jutnunk Isten előtt, hogy ő győzedelmesked-
jék felettünk. Krisztusnak növekednie kell,
nekünk pedig alább szállanunk, hogy az ő
dicsősége felettünk eláradjon. Csak ez, egye-
dül ez a keresztyén igazság megismerésének
útja.

Tavaszy Sándor.

K É Z A K É Z B E N

— Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata. —

Rovatvezető **László Dezső.**

A Szénior-Osztály pénztárosa kéri a tagokat, hogy tagdíjaikat — mivel az év végén vagyunk — sziveskedjenek befizetni. A Kálvinista Világ kiadóhivatalának is tartozunk a megfelelő összeg befizetésével. Cluj-Kolozsvár, Regele Ferdinand (Ferenc József-út) 86. Parochia Ref. *Borbáth Dániel*, pénztáros.

Munkaprogramm az IKESZO vidéki találkozói számára 1933. jan.—aug.-ra.

Központi gondolat: Istennek szentelt élet magunkban és a ráunk bízott ifjúságban.

1. Vezető-gondolat: Életcél. Ige: Jer. 1:17—19. Mb.: Az élet, mint szolgálat. Ea.: Wichern és Hudson Taylor. Adakozás: Bel- és külmiszsióra. (Jan.—febr.)

2. Vezető-gondolat: Tudomány. Ige: Jak. 3:13—18. Mb.: Rendszeres tudományos önképzésünk. Ea.: Tudományos szakom legújabb eredményei. Adakozás: Volt iskoláinkra. (Márc.—ápr.)

3. Vezető-gondolat: Művészet. Ige: Zsolt. 8. Mb.: Mi a vallásos költészet általában és irodalmunkban? Ea.: A művészi forma kérdése egyházunkban. Adakozás: Szórványainkra, regái miszióra. (Május—június.)

4. Vezető-gondolat: Erkölcs. Ige: Máté 5:48. Márk 10:18. Mb.: Mindennapi erkölcsi életelveink Jézus életének fényében. Ea.: Az ifjúság nemi nevelése. Adakozás: az IKÉ-re, sáfársági elszámolás. (Július—augusztus.)

A további programot később közlöm. Egyben kérem széniorfestvéreimet, ne lássanak ebben mást, mint egy szerény elgondolást, melynek közlésével — a marosdécei konferencia határozatát teljesítve — csak segítséget akartam nyújtani, melynek azonban igénybevétele senkit se kötelez. A fontos az, hogy a vidéki konferenciákat megtartsuk s küldjünk azokból pár sorban beszámolót a rovat vezetőjének, vagy legalább pusztán bejelentést a titkárnak.

Aninószta, 1932. november 28. *H. J.*

A szövöszék érdekében.

A szövöszék ügye népháztartási szempontból is nagyon fontos dolog. A nép a saját magházi készítményeire még jó hosszú időn keresztül rá lesz utalva s ezért egy az idővel és munkacérről takarékoskodó és emélfogva gazdaságos eszköz nagy előnyt jelent számára.

A Szatmári-féle szövöszék — a szakvélemények alapján is — éppen ezt a célt szolgálja.

Nemcsak kívánatos, de kötelességszerű dolog, hogy a széniorok — köztük papok, tanítók és mások, akik a néppel érintkeznek — ezt az ügyet felkarolják. Ha adományaikkal lehetővé tették a szövöszék forgalomba kerülését, most már jóakarátú felvilágosításokkal és ajánlásokkal a piac megszervezésén kell fáradozunk.

Tanácsos volna egy rajzokkal ellátott rövid ismertetést közrebocsátani s annak alapján a nép figyelmét a szövöszékre irányítani. Ezt az ismertetést jó volna éppen a Kálvinista Világban először leközzölni s azután különnyomatban rendelkezésre bocsátani.

Minden jobbra való törekvésnek útát kell vágni s minden eszmének realizálásához helyes és eleven adminisztrációra van szükség. A szénioroknak a szövöszék ügyében ezt a propagandát és adminisztrációt vállalniuk kell az egyházi és a gazdasági élet szempontjából egyaránt.

(M. J.)

A vasárnapi iskolás gyermekek száma az egész világon az utóbbi 4 év alatt 2.294.366-al növekedett. Jelenleg 132 országban van vasárnapi iskola. A létszámnövekedés 47 százaléka Középamerikára, 33 százaléka Délamerikára, 8,7 százaléka Európára, 14,3 százaléka Északamerikára esik. Földrészek szerint Afrikában 15.800, Ázsiában 32.700, Európában 78.380, Északamerikában 185.380, vasárnapi iskola van. Összes számok 330.874, a tanítók és gyermekek összes száma 35.309.318.

Az amerikai négerek viszonyairól a következő adatok nyújtanak felvilágosítást: A négerök összes száma Amerikában 12 millió, a kezükben levő vagyon 2 és félmilliárd dollár 800 középiskola áll rendelkezésükre, írni-olvasni tud 83 százaléka, az iskolásokra az állam 61 millió, maguk a négerök 3 és félmilliárd dollárt fordítanak. 42.000 néger gyülekezetbe 5 millió néger ker. egyháztagnak tartozik 36 ezer vas. iskolába 2 millió 150.000 gyermek jár.

Szerezzünk előfizetőket!

Minél többen csoportosulunk,
annál erősebbek vagyunk és
annál többet tudunk adni!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Dr. Illyés Endre: *A magyar református földművelő nép lelki élete, különös tekintettel vallásos világára.* Szeged, 1931. Nagy nyolcadrét, 220 lap.

A kolozsvári teológiai Fakultás egykori kitűnő hallgatójának nagy gonddal és pompás szakértelemmel megírt munkája e könyv. Szerző: elismerésreméltó nagy munkát végzett, amennyiben nemcsak összegyűjtötte e hatalmas anyagot, hanem rendszeresen és világos áttekintéssel fel is dolgozta. Hogy e kétféle munka közül, melyik az értékesebb és súlyosabb, azt felesleges vitatnunk, mert kétségtelen mind a kettő nagy előkészületet és megfelelő szakképzettséget igényelt. Szerző mind a két követelménynek igazán megfelelt. Ajánljuk olvasóink meleg érdeklődésébe.

Dr. Victor János: *Ő és Mi,* Budapest, 1932. Negyedréti alakú, 182 lap. Victor János nevét a mai erdélyi olvasóink jól ismerik. Ebben a kötetben újabb előadásait, beszédeit és prédikációit gyűjtötte össze és adta ki. A könyv minden darabja arról beszél, hogy írójuk nemcsak kitűnő teológus, hanem az ezerarcú életnek széleslátókörű és pontos megfigyelője, aki jól ismeri a mai ember szükségait és elsőrangú praktikus érzékkel rendelkezik arra, hogy hogyan adja elő azokat a nagy keresztyén igazságokat, amelyek ezeknek a szükségeknek a megoldására segítenek. Ennek a könyvnek ott kell lennie lelkipásztoraink és általában egyházunk vezetőinek asztalán.

Szabó Imre: *Ismerd meg magad.* Budapest, 1931. Nyolcadrét, 160 oldal. Tartalmaz 14 beszédet, amelynek minden darabja megragadóan liktet az eleven személyes élet sok-sok megfigyelésétől, élő tapasztalataitól, de úgy, hogy az egész mai élet a Tízparancsolat ítélete és mértéke alá kerül. A Tízparancsolatnak, a mai élet szükségéinek és igényeinek megfelelő, kitűnő magyarázata. Ezeknek a beszédeknek a világitása mellett nagyon mélyen lehet napjaink életébe belenézni és meglátni azt a távolságot, amely az Isten parancsolatai és az ember élete és tettei között van. Aki elolvassa ezeket a beszédeket, legjobb könyvei közé fogja sorozni a Szabó Imre könyvét.

Dr. Oeskó Lajos: *A mélységek lelkülete.* Szilágysomlyó, 1932. Tizenhatodréti alakú, 242 lap. Szerző kiadása. Ismertetésre megküldött könyvnek szerzője a kolozsvári kegyes tanító-rend teológiai tanára. Ez a könyvecske a római katolikus építő-irodalomnak legértékesebb alkotásai közé tartozik. Meleg és

mély evangéliumi hittel, merőben biblikus vonatkozásokkal megírt munka, amelyet haszonnal olvashatunk mi is. Nyelve tiszta, egyszerű. Az alázatosság keresztyén erényét és az ennek megfelelő magatartást minden oldalról kimerítve írja le, mint olyan jellem, aki maga személyében igyekszik kiabrázolni az alázatosság tiszta indulatát.

Székely János: *Vallástörténet.* Református valláskönyv a középiskolák V osztálya részére. Kolozsvár, 1932. (Az Erdélyi Református Egyház Valláskönyvei sorozatban jelent meg, az egyházkerület kiadásában).

Nyolcadréti alakú, 110 lapot tartalmaz. E könyv, amint szerzője a címlapon is jelzi dr. Makkai Sándor: „A vallás az emberiség életében“ c. könyve alapján készült, de természetesen felhasználta más forrásokat is. Az egész könyvön végighúzódik az a didaktikai törekvés, hogy minél jobban átgondolva és rendszerezve, minél világosabb képet adjon a vallások nagy területéről. Öröm olvasni ezt a tankönyvet, annyira, hogy igen nagy haszonnal forgathatják azok is, akik nem mint tankönyvet nézik és akik bepillantást akarnak venni a vallás egyetemes életébe. Szerzőnek igen jól sikerült az a törekvése, hogy a keresztyénséget mint páratlan és minden más vallás felett álló vallást igazolja a nagy vallástörténeti összefüggésben. Minden olvasónknak a legmelegebben ajánljuk.

Nagy József: *Krisztus és Antikrisztus Oroszországban.* Kolozsvár, 1932. Kis nyolcadréti alakú. 20 oldal. Az egyházkerületi irat-terjesztés kiadása.

A szerző, a theol. fakultás volt széniora, a dévaiak újonnan választott lelkipásztor, érdemes és hasznos munkát végzett ennek a traktátusnak a megírásával. Ez a kis füzet megbízható források alapján készült, már ez a tény maga érdemesé teszi az olvasásra. Ezenkívül azonban jól kiválogatott adatok alapján szépen és világosan megírva kiválóan alkalmas eszköz a kommunista hóbortokkal és utópiákkal szemben. Egyházunk, nemzetünk és országunk rendjének tesz szolgálatot, aki terjeszti.

T. S.

Lapunk következő számában ismertetni fogjuk.

Dr. Bohatec József: *Kálvin művelődéstörténeti jelentősége.* Ford. Dr. Trócsányi Dezső. Pápa, 1932.

Dr. Victor János: *A lelkipásztor, mint hívő ember.* Budapest, 1932.

Dr. Varga Zsigmond: *Általános vallástörténet c. nagy művét.* Debrecen, 1932.

Heidelbergi Káté Magyarázata. Sajtó alá rendezte: Derzsi Endre. (Gyűjteményes kiadás). Balázsfalva, 1932.

Dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök miként a múltban, úgy ezuttal is körlevelet bocsátott ki a gyülekezetekhez, melyben az egyetlen Arvaházunkban, a szászvárosi kollégium Arvaházában, elhelyezett 52 árvának a megsegítésére hívja fel a közfigyelmet. És ezért elrendeli, hogy levele a karácsonyi szent ünnepek másodnapján a szószékről olvastassék fel és az ez alkalommal begyűlő perselypénz az Arvák segélyezési ügyét szolgálja, amely minden egyházközség által az Esperes útján beszolgáltatandó a központba. Itten említjük meg, hogy a püspöki levél közlése szerint az árvák neveltetésére az utóbbi két év alatt 800.000 lejt meghaladó összeg gyűlt be. Csak az „Én Kicsinyeim“ református gyermeklap olvasótáboru három árvának a fenntartásáról gondoskodik. De ez még mind nem elég. Még nagyon sok református árvánk van, akiknek a gondját fel kell vegyük. Bár tudjuk, érezzük a megsúlyosbott életünket és hogy megnehezedett az időjárása feletünk, de azt is tudjuk, hogy elődeink épen a legsúlyosabb, leggondteresebb időkben voltak hitükben a legerősebbek, jótékonyágukban a legáldozatosabbak és ezért a történelmi nehéz órákban atyáink meg nem alkuvó erős hitét megtartva, cselekedeteiket követve, a szeretet ünnepén gondoljunk azokra, akiknek a sorsát Istenünk vednk bizta.

A székelykocsárdi református egyházközség rendezésében tartotta meg a nagyenyedi református egyházmegye tanítóságának a Nagyenyed-marosújvári kultúrkörhöz tartozó része, rendes őszi értekezletét folyó évi november 13-án. Az értekezleten és az ezzel összetartozott kultúrünnepeyen a tanító aai közül több, mint 24-en vettek részt.

A nagybecskerekli református gyülekezet november 6-án délután meglátogatta az egyház jóltevőinek, valamint a hősi halált halt katonák sírjait, és azokra virágot helyezett. Ének, bibliaolvasás, igehirdetés és imádság zárta be a kegyeletes emlékezést.

Afrikában rendez nemzetközi ifjúsági tábor a Keresztyén Ifjúsági Egyesület Világszövetség, 1933 április 15—24-éig. Marseillesből Afrikába és vissza Marseillesbe útiköltség és teljes ellátás költsége 110 P.

Kalocsán a róm. kath. érseki székhelyén, folyó évi november 13-án avatták fel a kalocsai református egyház új imatermét.

A Budapesten megjelenő „Az Est“ című politikai napilap december 15-től 1933 március 15-éig tartó mentő akciót indított be. Minden héten egy kisexisztenciát: egy kiskereskedőt, egy kisiparost, egy törpe bortokost fog megsegíteni, üzlethez, műhelyhez, gazdasági felszereléshez juttatni. Ennek költségeit Az Est a maga pénztárából fedezi. Akcióját a következőkben indokolja meg. „Erősfogú tél küszöbén

karácsonyt vár a magyarság. Az a magyarság, amelynek már olyan régen nem volt igazi karácsonya. De legyen! És amikor erre gondolunk, árvákon, özvegyeken, öregeken, betegeken, elesetteken túl, rágondolunk a mai gazdasági élet csatavesztéseire is. Azokra, akik alalmaznát nem kérnek, de el sem fogadnának, de akik kérik azt... Azt kérik, ami minden embernek vele született joga: a munkára való jogot. Mert akinek joga van élni, annak joga van dolgozni is. Rájuk gondolunk, akiknek talpa alatt a mai idők megmozdították a földet, akiknek műhelyében felborították a gyalupadot, üzletéből elhordták az árút, a vevőt és a pénzt. Talpra állítani azt, aki meg fog tudni állni a maga lábán, megsegíteni munkabíró tagokat. Mert idáig jutottunk, hogy meg kell segíteni erős karokat is. Munkát akarunk termelni, munkát és munkaalkalmakat. A magyar szolidaritás egyetemességével hadat üzeni az időknek. Az időknek hadat üzeni, de odaálani az emberek mellé. Bizakodó teli szívvel, önzetlen és becsületos segítséggel. Magyaroknak munkát akarunk juttatni. Magyar polgárokat gazdaságilag újra életképesse, a gazdasági harc sebesültjeit harc képessé tenni azon az úton, amelynek végén, ha erővel, okossággal, magunkat fegyelmezve, másokat megsegítve haladunk, csak egy várhat ránk: **A siker**“.

E beindított nagyvonalú akciót olvasva, önkéntelenül felmerül lelkünkben egy kérdés, hogy valjon mi, erdélyi kálvinisták, mikor terveünk és valósítanunk meg ilyen és ezekhez hasonló gondolatokat. Örömmel állapítjuk meg, hogy református Nőszövetségeink mellett, a nem régen életre hívott református Férfi Szövetségeknél mintha látnánk komoly jövőbe látást, komoly összefogást, krisztusi alapon élni akarást. Így a kolozsvári református Férfi Szövetség csak nem régen határozta el egy önsegélyző egyesülettel kapcsolatos temétkezési segélyegyletnek a felállítását, valamint a közel jövőben megnyíló kolozsvári református közkörházzal esetleg összefüggően egy szanatóriumi egyesület létesítését. Adja az Isten, hogy ez a kezdet csak egy kis parányi láncszeme legyen annak a nagy és áldásos munkájuknak, amit a megindulásakor programként kitűztek.

Dr. Ravasz László, a Magyar Kálvin-Szövetségben folyó évi november 26-án tartotta meg, — ünnepélyes nagygyűlés keretében, — lelkész-elnöki székfoglalóját.

Ravasz László dr. székfoglalójában mindekelelt a református egyháznak és a református társadalmi egyesületeknek feladatait, a feladatok közötti különbségeket világította meg.

Az egyház álláspontja, hogy a belmissziói munka elvégzésére csupán az egyház és senki más nem illetékes. A belmissziói munka gyakorlati megvalósítása tekintetében ma háromféle rendszer honosodott meg a világ református egyházaiban: az egyik rendszer a német belmissziós munkarendszer, a másik az amerikai építőmunka szisztémája, a harmadik pedig a holland missziói munkatípus. A német

egyházban évszázadokkal ezelőtt az úgynevezett Landeskirche-rendszer alakult ki, amelyben az államfő volt egyúttal az egyház első és legfőbb püspöke; itt az állam kormányozta az egyházat és másrészt: az egyház egész sereg állami feladatot vállalt magára. A másik belmissziós módszer: az amerikai építőmunka rendszere. „Szabad egyház szabad államban” — ez az amerikai módszer. Észak-Amerikában bárki szervezhet bármiféle egyházat, csak be kell mutatnia a hatóságnak egy programot és két tisztes férfiú ajánlását. Itt bárki beléphet, mindegyikben addig marad, ameddig akar. A harmadik módszer: az úgynevezett holland-típus, amely elvi ellensége mindenféle egyesületnek. Ennek a rendszernek a felfogása szerint minden pásztori és karitatív munkát magának az egyháznak kell elvégezni.

A magyar református egyház nagy programja, hogy a missziói munkát részint önmaga vegye át, részint önmaga végeztesse el, az arra alkalmas egyesületekkel. Másrészt azonban vannak feladatkörök, amelyeket az egyház önmaga nem végezhet el; ilyenek például a publicisztikai közvélemény kialakítása. Az egyház nem vállalkozhatik arra, hogy a világnézet a korszellemet a maga ízlése szerint kialakítsa: ehhez hasonló munka elvégzésére csakis valamely társadalmi egyesület alkalmas. Olyan helyzetekben, amikor materiális dolgokról, pénzről, elszámolásról és hasonlóról van szó, ilyenkor csakis a társadalmi egyesületek végezhetik az efajta feladatokat.

A püspök ezután a református egyháznak a katolicizmussal való viszonyáról emlékezett meg s hangoztatta, hogy az ebben a tekintetben felmerülő vitás kérdések elintézésére is kizárólag a társadalmi egyesületek alkalmasak. Az evangélikus egyházzal való viszonylatban is szüksége van a református egyháznak társadalmi szerveire.

Bernard Shaw, az általánosan ismert és kiváló nagy angol írónak egy új könyve jelent meg. Címe: „Egy fekete leány istenkereső kalandjai”. E könyvben nem annyira a cselekmény, mint inkább az utószó a jellemző. Az utószóban Shaw a Bibliát kritizálja. Általában rokonszenvez a Bibliával, amelyről kijelenti, hogy forradalmibb, mint Marx írásai és nagyobb epikus műalkotás, mint Homeros eposzai és több dráma van benne, mint Shakespeareben. Fejlődéstörténeti és tudományos forrásmunkának azonban szerinte nem lehet elfogadni. Sok mindent kritizál a Bibliában Shaw és végül megállapítja, hogy a Biblia legnagyobb értéke az, hogy megmutatja az Isten-fogalom fejlődését. Az angol napisajtó, amely mérsékelt konzervatív angol kispolgár véleményét fejezi ki, támadja a könyvet és tiszteletlensége miatt megrója Shaw-t. Radikális körökben viszont tulságos enyhének és idealistának mondják az író munkáját.

Kolozsvárt, az 1932—33 tanévben beiratkozott: a Rudolf uti református elemi iskolába 220 gyermek, a Magyar utcai református elemi iskolába 307 gyermek a Monostori uti református elemi iskolába 201 gyermek, míg a református Kollegiumi elemi iskolába 225 gyer-

mek, összesen 953 gyermek. Ebből református vallású 898, más vallású 55. — Az állami elemi iskolába jár és pedig a magyar szekcióba 747 református gyermek, míg a román szekcióba 404 református vallású gyermek. Ezek szerint az állami elemi iskolába jár összesen 1151 református vallású gyermek.

A nagyszékelyi németajku református gyülekezet — tehát nemcsak a presbiterium, hanem az egész nép — a falu aljának és szeméjének tartja azokat, akik az egyházi adójukat meg nem fizetik s nincs tisztességes ember, aki az ilyen *lógosokkal* szóba állana. *Mi magyarok nem tudnók-e megtenni, hogy kiséperjük magunk közül azokat, akik ellenségei egyházunknak és apáink hitének?*

Dr. Makkai Sándor református püspök a hunyadi egyházmegye néhány egyházközségében tett látogatást. Várta is ezt az ottani megapadt, de hitében még mindig erős református magyarság és szomjuhozzák további látogatását azok az egyházközségi református hívek is, akiknek most nem volt részük a püspöki látogatásban. Ez a látogatás nem hivatalos vizitációs látogatás volt. Látogatásának célja kettős irányú volt. Legelőször meglátogatta a szászvárosi Árvaházat, mely a Püspökünknek minden gondolatja és igazi szív ügye. Innen Dévára ment át, majd Vajdahunyadra és végül Hátszegre ment, mindenütt a Nőszövetségek rendezésében megtartott estélyeken, rendes avagy rendkívüli istentiszteleteken megragadó erővel hirdetve az igét, megbiztatván az ottan élő maroknyi Hittestvéreinket, hogy a mostani megróbáltatások súlyos napjaiban egyedül csak az evangélium útján találhatjuk meg sorunk jobbra fordulását a kiútját. Ezen útjában Püspökünket a Nőszövetségekért oly sokat munkálkodó neje is elkísérte, aki maga is, a Déván, október 29-én megtartott egyházmegyei Nőszövetségi közgyűlésen „*A Nőszövetség munkája a családban*” címen, míg Vajdahunyadon *a gyermekek vallásos neveléséről* tartott igen értékes előadásokat.

Oroszországban, a vörös hadseregben egy idő óta vallásos áramlatok terjednek el ugyanarra, hogy Woroschilow, a vörös hadsereg parancsnoka így nyilatkozott: „A hadseregben gyakrabban találkozom vallásos kommunistákkal, mint a magánéletben, ebből semmi titkot nem csinálnak és nem is tagadják, hogy családjukhoz, otthonukhoz, régi munkamezejükhöz ez köti őket. Például hozhatom fel az én földemet Lugansk vidékét, ahol hosszabb ideig időztem és munkásokkal beszélgettem. Míg a titkárságok jelentése szerint ezek a munkások 100 százalékgig ateisták, a valóságban annyira erős a vallásos érzés köztük, hogy erről még a háború előtti időkben sem álmodtunk volna Ezt a helyzetet látom én a hadseregben. Ezen az alapon a vörös hadsereg nevében tiltakozom az istentiszteletek organizált üldözése és zavarása ellen és követelem, hogy ott, ahol a vörös hadsereg megszáll semmiféle vallásгүйnyoló felvonulások ne rendeztessenek.”

A szegedi református egyházközség folyó évi október 31-én, — a régi tradíciókhoz hiven, — a gyülekezet református szegényeit szeretetvendégségre gyűjtötte össze.

A budapesti evangélikusoknál nem fizetnek keresztelési díjat. „Illőnek tarjuk azonban — mondja a hirdetés — hogy a keresztelések alkalmával a szülők vagy keresztszülők emlékezzenek meg egyházunk különböző intézményeiről, vagy szegényeinkről tehetségükhöz képest, önkéntes adományaikkal.“

A komáromi egyház presbiteriuma a következő egyházfegyelmi határozatot hozta: „A presbiterium Isten Igéjén, az egyházi hitvallásokon és törvényeken nyugvó hatalmánál fogva, továbbá tudatában annak, hogy a gyülekezetében levő rendért és hitelért ő felelős Isten és emberek előtt, ezennel eltiltja az Ur szent vacsorájától azokat, akik nem kereszteltek meg gyermeküket, vagy pedig egyháziilag is nem kötnek házasságot.“

Bartha Lajos aranyosgyéres református lelkésze, folyó évi október 2-án ünnepelte meg Aranyosgyéresen töltött lelkészi működésének 40 éves fordulóját. Ez alkalomból vallás felekezetre való tekintet nélkül ünnepet ült az egész falu a környékbeli papság bevonásával és meleg, meghitt ünnepség között köszöntötték a népszerű lelképásztort.

Jugoszláviában megjelenő „Magvető“ e., református egyházi érdekeket szolgáló havi lap olvasói egy igen jól tanuló, szegény sorsú diák taníttatási költségeit vállalták magukra. Minden olvasója a lapnak havi 5 Dinárt (kb. 15 Lei) kell beküldjön és az így összegyűlt összeggel biztosítva lesz annak a jobb sorsra érdemes törekvő ifju embernek a „Magvető“ diákjának — a boldogulása.

A feketicsi (Jugoszlávia) árvaházba legújabbán bekerült kis emberbimbónak az árvaházba való bejutását írja le ugyancsak a „Magvető“ laptársunk. „Egyik nagyvárosunkban az uccasarkon már évek óta állt egy szegény asszony. Egyik gyermek a karján, a másik az uccán fel-alá szaladgál alamizsnát kéreget. Az asszonynak hiába mondják, menjen dolgozni, mikor nincs hová tenni a két gyermekét, ezekkel pedig nem fogadják be sehova. Egyszer csak valaki megtudta, hogy ez az asszony és ezek a gyermekek reformátusok. Hisz akkor nincs semmi baj. Hisz akkor nektek nem kell koldulnotok, nem kell elzülletetek. Bejelentették őket a prebiteriumnak, ez azonnal kérte felvételüket az árvaházba s néhány hét múlva már bent volt mind a kettő. Az anyjuk pedig azonnal szolgálatba állott, azóta rendes ruhája van, a helyét megbecsüli s a keresményét az árvaháznak felajánlotta.

A politikai lelkesedés annyira elhatalmasodott minden országban, hogy már az újszülött gyermekeknek is politikai vezérek nevét adják. Elsőizben a spanyol forradolmnál találkoztunk ezzel a jelenséggel. Berlinben az utóbbi napokban több újszülött fiúnak a Stalhelm nevet adták, de sokan nyerték a keresztiségben a Lenin és Seldte nevet is. A lányokat Hitlerika, Bolsevika és Stalhelmina névre keresztelik. E divat annyira elhatalmasodott, hogy e politikai betegség ellen már tüntető gyűléseket rendeztek Németországban. A Sertben tartott ilyen gyűlés elnöke elmondotta, hogy egyik militarista apa a következő nevet adta gyermekének: „Ilse Sedan Hurach“.

Dr. Révész Kálmán, a nemrég elhalt református püspök hagyatékában volt iratait fia: dr. Révész Imre a tiszáninneni egyházkerületnek ajándékozta azzal a kikötéssel, hogy a lepecsételt iratokat 20 évig felbontani nem lehet.

Alsószentmihály református egyházközség hivei a politikai község összes lakosaival egyetemben, szépen sikerült református napot rendeztek. — Az ünnepséget szeretetvendégség zárta be.

A kolozsvári református Theologia folyó évi október 31-én, a reformáció 415-ik évfordulóján istentiszteletet tartott, mely alkalommal az ígét dr. Gönczy theol. tanár hirdette. Este ugyancsak a Theologia dísztermében nagyon látogatott ünnepély folyt le, melyen az ünnepi beszédet dr. Tavasz Sándor theol. tanár mondotta. (Lapunk közli e beszédeket.)

A Magyarországi Társadalmi Egyesületek Szövetségének 33 tagu bizottsága a közel múltban tiszteletgett Mussolininál és átadta neki, 220 kötetbe foglalva, a magyar társadalom minden rétegéből származó üdvözlő aláírásokat, valamint a Magyar Nemzeti Szövetség ajándékát: a Fáy Dezső festőművész által készített művészi Dante-illusztrációkat. Ez alkalommal XI. Pius pápa a magyar delegációt külön kihallgatáson fogadta. Ebben résztvettek a küldöttség protestáns vallású tagjai is. A magyarok félkörben álltak fel a fogadó-teremben, külön csoportban a rom. katolikusok és külön — tizenketten — a protestánsok, köztük Raffay Sándor evangélikus püspök is.

A nagy kísérettel megjelenő pápa előtt a rom. kath. hivek térdre ereszkedve hódoltak megcsókolták a pápa gyűrűjét, — míg a protestáns kiküldöttek, — a kézcsókot mellőzve — mélyen meghajoltak. A pápa mindenkinek kezet nyújtva haladt végig a tisztelgők során.

A Budapesten megjelenő R. F. laptársunk azon körkérdés nyomán, hogy „Mik a magyar református Egyház legközelebbi teendői“ megszólaltatta református nagyjainkat és így köztük Ravasz Lászlóné református püspök nejét is. A Püspök neje a feltett kérdésre a következőben válaszolt: „Szíves kérdésre, hogy miben látjuk a magyar református egyház legközelebbi teendőit, legszükségesebb elvégzendő munkáit, — az alábbiakban kívánok felelni:

„A magyar református egyháznak mindennek felett egyetemes megszervezett női munkára volna szüksége. Még pedig nem szabad egyesületek formájában, melyek sokszor nem is reformátusok, sokszor az egyházzal szemben közönbösek, de ha hívó reformátusok is, nem foglalják magukban és nem velük a református asszonyok összességét. Ezt megcsinálni: új fejezet volna a magyar ref. megújulásban. Szíves köszöntéssel: Ravasz Lászlóné.“

Az északamerikai Virginia államban egy jelentéktelen kis város Williamsburg, egy figyelemreméltó esemény kapcsán az érdeklődés központjába került. Ugyanis a szóbanforgó város 1632 körül épült és az angol gyarmati kormány székhelye volt. Az északamerikai függetlenségi harcok alatt Washington s Lafayette a győzelmes yorktowni csata tervét, mely az angolokat fegyverletételre kényszerítette és Amerika függetlenségét eldöntötte, Williams-